

Het einde van de koningstijd

Als je kijkt naar de manier waarop Lucius koning is geworden, zal het niet verbazen, dat zijn koningschap gekenmerkt wordt door tyranniek, hoogmoedig gedrag. Zo kreeg Lucius dan ook de bijnaam Superbus. Meer en meer werden de Romeinen in plaats van vrije mannen ingezet als slaven, maar wat zijn zoon Sextus deed, was de druppel die de emmer deed overlopen.

De Romeinen waren het stadje Ardea aan het belegeren. Toen de prinsen 's avonds aan het maal waren, schepten ze op over hun vrouwen. Uiteindelijk besloten ze onverwacht gezamenlijk bij al die vrouwen afzonderlijk langs te gaan om te kijken wie nu werkelijk de beste was. Zo kwamen ze ook bij het huis van Collatinus Tarquinius, een neef van Sextus. Daar troffen ze zijn vrouw Lucretia aan, terwijl ze nog diep in de nacht temidden van haar slavinnen wol aan het bewerken was. Allen waren het er over eens: Lucretia zou de prijs van beste vrouw krijgen. Wat men niet doorhad, was dat Sextus door dat voorbeeldige gedrag zijn zinnen op Lucretia gezet had. Toen de prinsen weer terug in het kamp waren, sloop Sextus nog diezelfde nacht weg, ging naar Collatinus' huis, kreeg daar van Lucretia een gastvrij onthaal, maar toen Lucretia op bed lag, sloop Lucius gewapend haar kamer binnen en dwong haar tot seks onder het dreigement haar te schande te maken. Daarna ging hij weg. Lucretia zond bodes naar haar vader en man. Dezen kwamen in gezelschap van Brutus, een neef. Lucretia liet hen zweren wraak te nemen en doodde zich daarna. Terwijl vader en man verbijsterd waren, nam Brutus het initiatief en luidde de opstand in. Het koningshuis werd verdreven en de republiek ontstond. De eerste consul was Brutus.

De nieuwe republiek

Volgens de overlevering werden de koningen in 509 verdreven. Toen de koning verdreven was, viel zijn plek open. De staat moest hervormd worden. Men verafschuwde de koningen wegens hun tirannieke gedrag en wilde herhaling voorkomen. De haat was en bleef zo groot, dat alleen al de toespeling van Caesar (eeuwen later) op het koningschap gecombineerd met zijn tirannieke gedrag reden genoeg was voor een aantal vooraanstaande Romeinen hem te vermoorden. En dat was in 44 v.Chr. bijna 500 jaar, nadat de koningen verdreven waren.

Men wilde ervoor zorgen dat die tirannie zich niet zou herhalen. Dat was alleen mogelijk indien de hoge posten vergeven werden door verkiezingen, als het

volk iets in de melk te brokkelen had en als die nieuwe magistraten niet te lang hun ambt konden bekleden en die macht ook moesten delen.

Verkiezingen werden ingevoerd, niet voor de hele bevolking, maar slechts voor de adellijke laag, de patres, of patriciërs, die ook zitting hadden in de senatus. Ook niet iedereen kwam in aanmerking om gekozen te worden tot een hoge post. Alleen de leden die tot de hoogste laag behoorden, diezelfde **patres**, of **nobiles**. Tot deze elite behoorden de leden van de landadel die van oudsher geld genoeg had. Ergens is het wel logisch dat dezen de hoogste posten bekleedden. Wie rijk is, heeft tijd genoeg zich met het bestuur te bemoeien; zij hebben ook bestuurlijke ervaring en belang bij stabiliteit; bovendien kon je verwachten dat die lieden de hoogste ontwikkeling hadden. De gewone boer, zoals de meeste Romeinen waren, was niet geschikt voor zware bestuurstaken, waarvoor tijd, kennis, inzicht en ervaring vereist waren.

Met het verdwijnen van de koning kwamen vier verantwoordelijkheden vrij. De koning had oorspronkelijk religieuze, bestuurlijke, rechterlijke en militaire taken. Deze **vier taken** waren hem verleend onder één paraplu van het zogenaamde **imperium**, goddelijk bevelsgezag. De Romeinen geloofden dat de hoogste gezagsdragers, oorspronkelijk de koning en later zijn vervangers, hun gezag van de goden kregen. Vandaaruit is het dus ook logisch dat die gezagsdragers religieuze taken hadden, natuurlijk ook juridische, omdat recht met de goden verbonden was, militaire, omdat de goden het succes in de oorlog bepaalden en bestuurlijke, omdat het welzijn van de staat afhankelijk van de goodwill van de goden was en vandaaruit ook het succes van het bestuur. Na verkiezingen moesten de gekozenen bij aanstelling tot imperiumdrager dan ook de **auspiciën** halen, instemming van de goden via de vogels. Pas als de goden kenbaar maakten dat ze instemden met de aanstelling van een magistraat en ook met een voorgenomen handeling van hen werd de betreffende persoon geïnaugureerd (benoemd, ingewijd) of mocht zijn voorgenomen handeling doorgaan.

Toen de koning afgezet was, is men overgegaan tot een soort democratie. De gezagsdragers werden gekozen. Uiteindelijk was het als volgt.

Ieder jaar werden er twee **consuls** gekozen. Zij waren de directe opvolgers en plaatsvervangers van de koning. Hun imperium was gedurende 1 jaar onbeperkt, afgezien van het feit, dat ze dat imperium met een **collega** (samengekozene) moesten delen. Dat konden ze op verschillende manieren doen: het rijk in tweeën delen, het jaar in tweeën delen en in turnus (toerbeurt) regeren, of zelfs om de maand of om de dag. De consul had op elk gebied het hoogste gezag: bestuur, leger, recht en ook religie. Naast de consul werd wel apart ieder jaar een opperpriester gekozen, de **pontifex maximus**.

Deze moest zorgen dat alle religieuze taken naar behoren werden uitgevoerd. Dit was geen imperiumdrager. Dit opperpriesterschap was een politieke functie. Zo is ook Julius Caesar Pontifex Maximus geweest. Voordat je consul kon worden, moest je eerst gekozen worden tot **praetor**. Daarvan waren er altijd meer dan twee geweest. Ook zij hadden imperium, maar omdat hun taakgebied (provincia) kleiner was dan dat van de consul, waren ze altijd ondergeschikt aan de consul, als die in hun taakgebied kwam. Dat taakgebied (provincia) kon werkelijk een gebied zijn, zoals bijvoorbeeld Sicilië. De praetor had op Sicilië dezelfde bevoegdheden als de consul in het hele rijk. Je had echter ook een praetor urbanus, die in Rome rechtsprak. Voordat je praetor werd, begon je oorspronkelijk je carrière met de quaestuur. Je kon tot **quaestor** gekozen worden en volgde dan de praetor als administrateur. Zo kon je als zijn volgeling zien, hoe het moest. De quaestor had geen imperium.

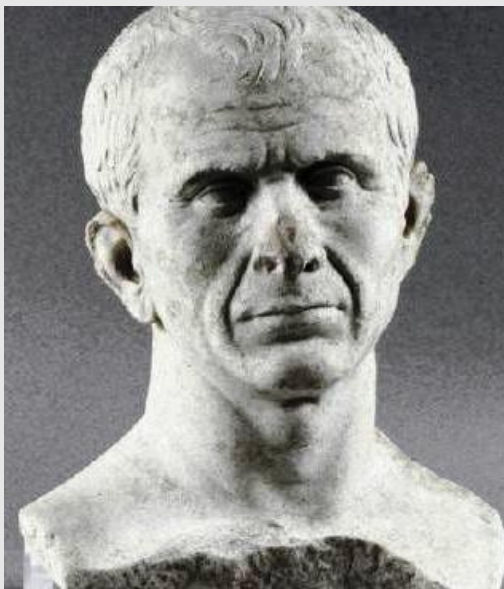


In later tijd kon je je carrière ook beginnen als **aedilis**, een soort politiecommissaris, die verantwoordelijk was voor de openbare orde en de graanvoorziening. Je kon ook kiezen voor een militaire start. Dan kon je gekozen worden tot **tribunus militum**, militair tribuun. Dan ging je als ondercommandant mee met een veldheer. Per legioen waren er meestal 6. Als je deze functie goed vervulde, kon dat zeer in je voordeel spreken bij de latere belangrijke verkiezingen. Romeinen hadden nu eenmaal een zwak voor goede soldaten.



Gaius Pompeius Proculus, derde zoon van Gaius, tribuun van het 18e legioen, Praefectus Fabrum, sevir van de equites, een eretitel.

C POMPEIVS CF TER(tius) / PROCVLVS / TRIB(unus) MIL(ilitum) LEG(io) XVIII / PRAEFECTVS FABRUM / SEVIR CENTVR(iae) EQUIT(es) / HIC SEPVLTVS EST



In tijden van nood kon het gebeuren dat uit de oud-consuls een **dictator** werd gekozen door de senatoren zelf. Deze had onbeperkt imperium, hoefde later ook geen verantwoording af te leggen. Dit was een bijzondere eer. Je mocht logischerwijs maar een half jaar deze post bekleden (2 consuls één jaar, 1 dictator een half jaar), of moest onmiddellijk aftreden bij vervulling van je bijzondere opdracht.

Julius Caesar dictator

Een andere bijzondere aanstelling was de verkiezing tot **censor**. Normaal werden alleen 2 oud-consuls één maal in de vijf jaar (**lustrum**) hiertoe verkozen en alleen als je zonder blaam was. Deze twee moesten op het Marsveld het volk tellen, hun vermogen schatten, de bevolking op grond van die schatting indelen in de ordines (de lagen: **senatoren –equites**

– **plebs**) en wie zich onfatsoenlijk gedragen had kon gedemoveerd worden door middel van een **ensoria nota**. Na de schouwing van het volk volgde er een reinigingsritueel van het volk.



Het belang van de imperiumdragers kun je aflezen aan het aantal **lictors** (staatsslaven met **fascēs**). De dictator had er 24, de consuls per persoon 12 en de praetores 6.



De carrièreweg heette de **cursus honorum**. Honor betekent in het Latijn eer. Zo zagen die Romeinen die ambten (**magistratus**) ook. Het was een eer gekozen te worden voor ambten en men werd er dan ook niet voor betaald.